

22.5.2026

EOAK/3170/2026

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Piatta Skottman-Kivelä

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI SORA-SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISESTA

1 LAUSUNTOPYYNTÖ

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle SORA-säännösten muuttamisesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia ja rikosrekisterilakia.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännöksiä koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi ottamisen esteistä, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, huumausainetestauksesta sekä näihin liittyvistä kurinpitotoimista ehdotetaan täsmennettäväksi. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan asiaan liittyviä tietojensaantivelvoitteita ja -oikeuksia täsmennettäisiin erityisesti vireillä olevaan prosessiin liittyen.

Esityksessä ehdotetaan säädettävän oikeudesta evätä opiskelijan oikeus osallistua koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun, jos hänet on määrätty laeissa tarkoitetulla tavalla huumausainetestaukseen. Opiskelijalta voitaisiin evätä vastaava osallistumisoikeus myös opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian käsittelyn aikana enintään kuukaudeksi kerrallaan.

Lisäksi ehdotetaan, että opiskelijan opiskeluoikeus voitaisiin peruuttaa, jos opiskeluoikeuden pidättämistä koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä on kulunut kuusi kuukautta eikä pidättämisen peruste ole lakannut. Opiskeluoikeuden rikosperusteista peruuttamista koskevaa rikosluetteloa ehdotetaan muutettavaksi. Opiskelijan velvoitetta antaa pyydettäessä ote rikosrekisteristä nähtäväksi laajennettaisiin, jos koulutukseen sisältyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun sisältyy olennaisesti iäkkäiden tai vammaisten henkilöiden parissa toimimista.

Opiskelijan siirtäminen korkeakoulussa toiseen koulutukseen olisi jatkossa mahdollista vain opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen yhteydessä, ja opiskelijoille säädettäisiin oikeus jälkiohjaukseen opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeen.

Esitysluonnoksen tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa SORA-sääntelyn soveltamista kaikilla koulutusasteilla sekä vähentää tulkinnanvaraisuutta, jotta menettelyt toteutuvat yhdenvertaisesti eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. Lisäksi tavoitteena on muun ohella parantaa alaikäisten, potilas- ja asiakasturvallisuuden sekä liikenneturvallisuuden toteutumista täsmentämällä sääntelyä SORA-loppuraportin linjausten mukaisesti. Esityksellä pyritään myös vahvistamaan iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden turvallisuutta, koulutusympäristön turvallisuutta sekä opiskelijoiden oikeusturvaa SORA-prosessin eri vaiheissa.

2 LAUSUNTO

Esitän lausuntonani seuraavan lausuntopalvelussa esitettyjen kysymysten mukaisesti.

2.1 Kommentit esitykseen sisältyvistä ehdotuksista

Esityksen luku 10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Luonnoksessa ehdotetaan mielestäni perustellusti, että opiskelijan opiskeluoikeus voitaisiin peruuttaa vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden parissa työskenteleviltä vastaavilla perusteilla kuin alaikäisten parissa työskenteleviltä. Säätämisjärjestysperusteluissa ehdotusta tarkastellaan erityisesti vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden perusoikeuksien kannalta. Nähdäkseni säätämisjärjestysperusteluja tulisi jatkovalmistelussa vielä täydentää arvioimalla ehdotettua sääntelyä suhteessa opiskelijan perusoikeuksiin ottaen huomioon, että osa koulutuksesta kuuluu oppivelvollisuuden piiriin (PL 16 §:n 1 mom.). Tässä arvioinnissa tulisi erityisesti huomioida perustuslakivaliokunnan oppivelvollisuuslakia ja sen voimaantulon jälkeistä aikaa koskeva lausuntokäytäntö (mm. PeVL 48/2021 vp ja PeVL 43/2020 vp).

Pidän tärkeänä, että säätämisjärjestysperusteluja täydennettäisiin myös ehdotusten oikeasuhtaisuusarvioinnin kannalta; esimerkiksi opiskeluoikeuden peruuttamista kuuden kuukauden kuluttua lainvoimaisesta pidättämisspätöksestä on esityksessä vain lyhyesti perusteltu toteamalla sitä voitavan pitää oikeasuhtaisena ja välttämättömänä.

Edelleen säätämisjärjestysperusteluissa tulisi huolellisemmin arvioida ehdotetun sääntelyn suhdetta perustuslakiin relevantti perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden; mielestäni esimerkiksi arviot rehtorille osoitettavasta päätösvallasta ovat tästä näkökulmasta niukasti perusteltuja.

Rikosperusteisia opiskeluoikeuden peruuttamista koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että opiskelijan opiskeluoikeus voitaisiin peruuttaa myös ihmiskauppaan syyllistymisen perusteella. Tätä perustellaan sillä, että ”kyseisiin rikoksiin syyllistyneellä ei voida katsoa olevan edellytyksiä työskennellä momentissa tarkoitettujen henkilöryhmien parissa”. Ehdotusta tulisi myös tältä osin laajemmin perustella ja arvioida säätämisyjärjestysperusteluissa.

Säätämisyjärjestysperusteluissa on todettu, että huumausainetestiä koskevan tuloksen esittämisvelvollisuudessa ja käytännön tehtäviin liittyvässä osallistumisoikeuden epäämisessä on kyse päätöksenteosta, joka perustuu sellaisiin turvallisuus- ja toimintakykyhavaintoihin, jotka eivät luontevasti sovi muutoksenhaussa oikeudelliseen harkintaan osoitettavaksi. Perusteluja tulisi nähdäkseni jatkovalmistelussa tältäkin osin täydentää.

Lakiehdotuksen mukaan (s. 70) ”koulutuksen järjestäjällä olisi salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Lupa- ja valvontavirastolle sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot sekä vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta asiasta että vireilläolon päättymisestä. Sääntelyä täsmennettäisiin siten, että välttämättöminä tietoina vireillä olevasta asiasta pidettäisiin opiskelijan nimeä ja henkilötunnusta sekä niitä koulutuksen järjestäjän tiedossa olevia syitä, joiden vuoksi asia on tullut vireille”. Nämä esitetyt perustelut eivät vaikuta vastaavan sitä, mitä lakiehdotuksissa ehdotetaan säädettäväksi.

Säännöskohtaiset huomiot

Luonnoksen 1. lakiehdotuksessa muutettaisiin 116 §:n valituskieltosäännöstä. Valituskielto ulotettaisiin myös esitetyssä 85 a §:ssä tarkoitettuihin uusiin turvaamistoimiin. Tämä ei kuitenkaan ilmene 116 §:n säännöskohtaisista perusteluista, jossa todetaan kyseen olevan lähinnä viittauksen päivittämisestä. Ehdotetun 85 a §:n 4 momentin mukaan osallistumisoikeus käytännön tehtäviin voitaisiin evätä siihen saakka, kunnes tehtäisiin päätös opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa, kuitenkin enintään kuukaudeksi kerrallaan. Pidän perusteltuna, että turvaamistoimen tarvetta olisi arvioitava määräajoin uudelleen. Kun kyse saattaa olla pitkästäkin, peräkkäisistä kuukauden ajanjaksoista koostuvasta ajasta, voisi olla syytä vielä laajemmin perustella valituskieltoa opiskelijan oikeusturvan kannalta.

Luonnoksen 81 §:n säännöskohtaisten perustelujen mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi ohjata opiskelijaa myös opiskeluoikeuden palauttamista haettaessa ja siihen liittyviä selvityksiä hankittaessa. Tämä ei kuitenkaan ilmene esitetystä säännöksestä eikä voimassaolevasta 83 §:stä. Esitetyn jälkiohjausvelvollisuuden asiayhteydessä tulee huomioida myös oppivelvollisuuslain 13 §:stä johtuva ilmoitusvelvollisuus.

Terveydentilaa ja rikostuomioita koskevien asioiden käsittelyperusteeksi lisättäisiin 2. ja 3. lakiehdotustekstien mukaan opiskeluoikeuden pidättäminen (yliopistolain 45 d § sekä ammattikorkeakoululain 40 §). Tämä ei näy säännöskohtaisista perusteluista eikä ehdotetun ammattikorkeakoululain osalta lakiehdotuksen rinnakkaistekstistä. Samalla tämä käsittelyperuste näyttäisi puuttuvan ehdotetusta laista ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamiseksi (vrt. myös voimassa olevan lain 107 §). Käsittelyperuste jää myös epäselväksi esitysluonnoksessa kuvatussa opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian vireilletuloa edeltävässä ”epävirallisessa valmisteluvaiheessa” (esim. s. 38 ja s. 47).

2.2 Muut huomiot esitysluonnoksesta

Ehdotetut säännökset ovat pääasiassa voimassa olevia lakeja täsmentäviä ja lakitekniisiä, mutta osin myös sisällöllisiä. Pidän tärkeänä, että esityksessä selkeästi ilmaistaan, kummasta eri säännösten osalta kulloinkin on kyse.

Esitysluonnoksessa johdonmukaisesti ja toistuvasti käytetään välttävää viittausta ”siten kuin” viitattaessa hallintolakiin ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (mm. 1. lakiehdotuksen 93 §, 2. lakiehdotuksen 45 c § ja 83 a § ja 3. lakiehdotuksen 39 §). Tällaiset viittaukset tulisi vastakkaispäätelmien vuoksi poistaa. Jatkovalmistelussa tulisi lisäksi huolellisesti arvioida sitä, onko mainittuihin hallinnon yleislakeihin ylipäättään tarvetta viitata.

Lakiehdotuksen 43 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 49) on epäselvyyttä.